

SABIMA kartleggingsnotat 15-2014

Insektkartlegging i Vestfjella, Aremark i Østfold (2011 – 2014)

Av Thor Jan Olsen

Kutjern er en idyll i et urørt område i Aremark og Rakkestad kommuner, Østfold.

Insektkartlegging i Vestfjella, Aremark i Østfold (2011 – 2014)

Emneord: insektkartlegging, malaisetelt, Vestfjella, Aremark, Østfold, myr, tjern, karrig

Bakgrunn

Vestfjella er et skogsområde som dekker store deler av Aremark og Rakkestad kommuner. Fjellgrunnen består av granitt, og skogen er stedvis ganske glissen, med furu som det dominerende treslaget. Trærne blir gjerne ikke så høye, selv om mye av skogen består av gamle trær. Det har ikke blitt drevet noe særlig skogsdrift i de høyesteliggende områdene. Vestfjella nevnes gjerne som en del av Østfolds grønne akse”, med sine store skogsområder lite preget av hogst og andre naturinngrep. Det var derfor naturlig at deler av Vestfjella - med spennende gamle trær og ellers uberørt natur - tidlig ble valgt ut til å være et naturreservat. Det er tidligere blitt kartlagt mange hekkende rødlistede fugler i området, og Vestfjella er et yndet utfartsområde for friluftinteresserte.

Spennende naturområde - truet av utbygging med «miljø» som argument

Dessverre ble det for noen år siden søkt om å få sette opp en større vindmøllepark i området helt inntil reservatet. Det utløste et stort engasjement blant naturinteresserte mennesker i fylket. Det ble pekt på de store verdiene i form av rekreasjon, naturopplevelser og mange sjeldne arter, spesielt av fugl, i området. Selv om vindmøllene skulle plasseres utenfor reservatet, ville likevel slike installasjoner påvirke både natur og mennesker i så stor grad at det ville ødelegge helheten i området. I tillegg til de fysiske inngrep, ville vindmøllene prege det visuelle bildet ved at de ville være synlige i mange kilometers omkrets. Det blir også mye lydforurensing fra slike installasjoner. Ødeleggelsene ville dessuten være irreversible, med veier inn til møllene, trafikk for bygging og senere vedlikehold, og dermed store arealer under asfalt og betong. (Mer informasjon på internett: «Vestfjellas venner», <http://www.kjolenindustriomrade.no/>) Til tross for stor motstand, ønsket utbyggerne å gjennomføre sine planer. For å kanskje bidra til argumentasjonene mot dette, ville det være interessant å få kartlagt noe av insektfaunaen i Vestfjella. Selv om jordsmonnet ofte beskrives som «skrint», betyr ikke det at faunaen er artsfattig. Det er mange spennende arter knyttet til denne naturtypen. Turer i området har inspirert oss til å gjøre en mer grundig undersøkelse av hva som finnes av insekter og andre småkryp i dette fredelige hjørnet av fylket vårt.

Kartleggingsområder

Kartleggingen ble foretatt på tre steder i Vestfjella i 2011 (rekognosering), 2012, 2013 og 2014. Foreløpig er det startet kartlegging i følgende områder:

Lindtjern:

Området ved Lindtjern er flatt, med stort sett sandbunn og glissen furuskog. I deler av området har det vært uttak av sand, men det meste er uberørt. Sørlike del av Vestfjella.

Skolleborg:

Området ved Skolleborg som har blitt delvis undersøkt er en skogsvei som går inn i naturreservatet. Ligger vest i Vestfjella, veien går videre inn i reservatet.

Kutjern:

Kutjern ligger ganske langt mot nord i Vestfjella. Det er et skogområde preget av fjellgrunn og skrin jord. Mangfoldet i insektfaunaen er likevel stor.

Med dette som bakgrunn startet vi, min kone Gro Reiersen og jeg, opp forundersøkelser sommeren 2011. Med reisestøtte fra SABIMA har vi kunnet foreta mange besøk i området, og med mange spennende funn som resultat. Et av de første insektene som ble fanget inn var en skogmaurløve (*Myrmeleon formicarius*) - et interessant dyr der larven lever av maur som det naturlig nok finnes mange arter av i området.

Fangstperioder

Som tidligere nevnt har innsamlinger blitt foretatt i tiden mai 2012 til september 2014.

2012 var den egentlige oppstarten, med innsamlinger ved Lindtjern. Det var ganske rik insektfauna på sandmoen øst for tjernet. Der ble det også håvet inn en del dyr ved tømningene av fellene.

2013 hadde en lang periode i mars-april der det var mye kald, isende vind, kombinert med tørke, og mye av floraen fikk en knekk den våren. Dette ga også insektfaunaen en knekk. Mange arter som var ganske vanlige i 2012, ble knapt gjenfunnet i 2013. Dette gjaldt spesielt blant bier og biller. Men likevel var resultatet etter malaisefangsten ved Kutjern relativt godt.

2014 ble værmessig noe bedre, men fortsatt var det færre insektarter enn forventet. Lyspunkter finnes – på sandmoen ved Lindtjern var tegefaunaen rik, med mange arter.

Metoder

Lindtjern:

Her har det stått malaisefeller sommeren 2012, dessuten ble det jevnlig håvet i området 2012, 2013 og 2014.

Skolleborg:

Her har innsamlingen foregått ved håving. Det meste herfra er kartlagt i 2013.

Kutjern:

I dette området har det blitt samlet inn med malaisetelt i 2013 og 2014. I tillegg er det foretatt håvinger på tømmedagene.

Malaisematerialet har blitt sortert så grundig som mulig, og grupper som forfatteren ikke har kunnskap om, blir forsøkt sendt til eksperter. Dette for å få mest mulig kunnskap om insektfaunaen i Vestfjella.

Takk til hjelperne

Uten ekspertenes hjelp hadde det blitt et langt dårligere resultat av undersøkelsene. Det er fortsatt store deler av fangsten som vil bli identifisert etter hvert.

Terje Jonassen, Sjernerøy (Diptera)

Lars Norén, Sverige (Hymenoptera)

Matthias Riedel, Tyskland (Hymenoptera: Ichneumonidae)

Sigmund Hågvar, Oslo (Hymenoptera: Formicidae og Heteroptera)

Sindre Ligaard, Vestby (Coleoptera)

Kartlegging / Resultater

Identifiseringsarbeidet pågår, men er tidkrevende. Liste over identifiserte dyr oppdateres stadig. Som eksempel på de mange grupper som kartlegges, velger vi ut fluene samlet inn i 2012 – en gruppe som fiskere og jegere klager på, men som for entomologer er spennende.

Fluer (*Diptera*)

Ikke uventet er det mye fluer, klegg, knott og mygg i området.

De registrerte artene er stort sett ganske vanlige, men det dukket opp noen godbiter. Terje Jonassen fant blomsterflua *Eumerus flavitarsis* i materialet, den står i rødlista oppført som truet (EN). Larvene er avhengige av et fuktig miljø, og finnes derfor gjerne ved tjern eller bekker. Leveområdet er gjerne i løvskog med en del blomsterplanter og bregner i skogbunnen.

Familie ROVFLUER (Asilidae):

- * *Laphria flava* Lindtjern 2012

Familie STYLTEFLUER (Dolichopodidae):

- * *Dolichopus discifer* Lindtjern 2012
* *Gymnoptemus aerosus* Lindtjern 2012
* *Rhaphium micans* Lindtjern 2012

Familie DANSEFLUER (Empididae):

- * *Empis tessellata* Lindtjern 2012
* *Hilara interstincta* Lindtjern 2012

Familie SUMPFLUER (Heleomyzidae):

- * *Gymnomus ampiicornis* Lindtjern 2012

Familie LUSFLUER (Hippoboscidae):

- * Hjortelusflue (*Liptotena cervi*) Lindtjern 2012

Familie SPINNMYGG (Keroplastidae):

- * *Isoneuromyia semirufa* Lindtjern 2012

Familie MØKKFLUER (Muscidae)

- * *Coenosia trilineella* Lindtjern 2012
* *Mydaea affinis* Lindtjern 2012
* *Mydaea humeralis* Lindtjern 2012

Familie PUKKELFLUER (Phoridae):

- * *Anevrina thoracica* Lindtjern 2012

Familie TIRILTUNGEFLUER (Platystomatidae):

- * *Rivellia syngenesiae* Lindtjern 2012

Familie ROTFLUER (Psilidae):

- * *Loxocera aristata* Lindtjern 2012

Familie SNAPPEFLUER (Rhagionidae):

- * *Rhagio lineola* Lindtjern 2012
* *Rhagio scolopageus* Lindtjern 2012

Familie GJØDSELSFLUER (Scatophagidae):

- * *Megaphthalma pallida* Lindtjern 2012
* *Scatophaga furcata* Lindtjern 2012

Familie SPRINGFLUER (Sphaeroceridae):

- * *Copromyza stercoraria* Lindtjern 2012
* *Ischiolepta pusilla* Lindtjern 2012

Familie BLOMSTERFLUER (Syrphidae):

- * *Blera fallax* Lindtjern 2012
* *Cheilosia scutellata* Lindtjern 2012

- * *Dasysyrphus tricinctus* Lindtjern 2012
- * *Eumerus flavitarsis* Lindtjern 2012
- * *Eupeodes corollae* Lindtjern 2012
- * *Melanostoma scalare* Lindtjern 2012
- * *Meliscaeva cinctella* Lindtjern 2012
- * *Sericomyia silentis* Lindtjern 2012
- * *Xylota florum* Lindtjern 2012
- * *Xylota jakutorum* Lindtjern 2012

Familie SNYLTEFLUER (*Tachinidae*):

- * *Leskia aurea* Lindtjern 2012

Familie STANKELBEIN (*Tipulidae*):

- * *Tanyptera atrata* Lindtjern 2012

Familie KLEGG (*Tabanidae*):

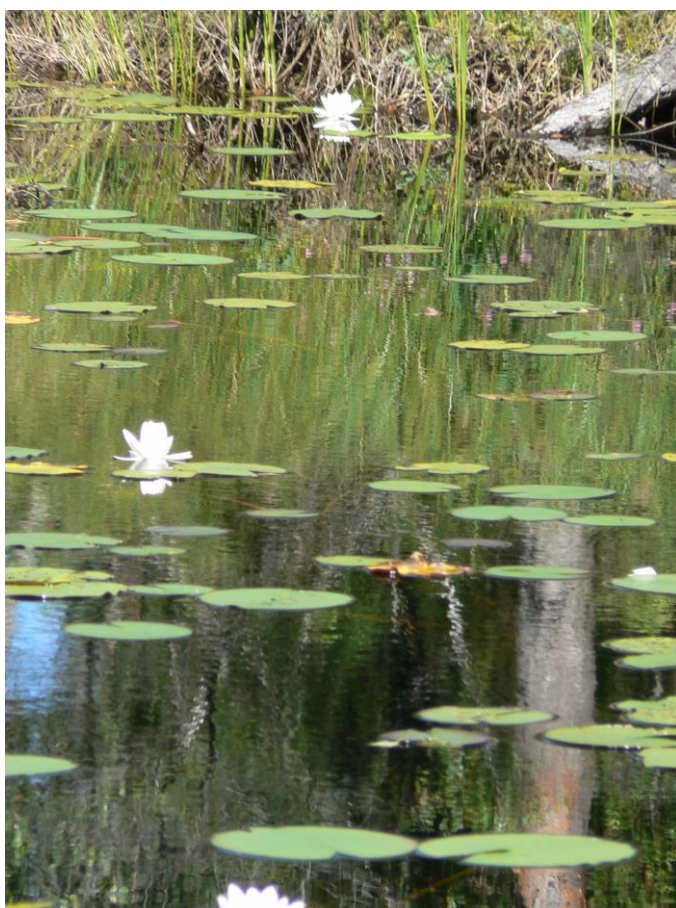
- * *Chrysops caecutiens* Lindtjern 2012
- * *Chrysops relictus* Skolleborg 2012
- * *Hybomitra bimaculata* Skolleborg 2012
- * *Hybomitra lurida* Lindtjern 2012
- * *Hybomitra muehlfeldi* Lindtjern 2012
- * *Haematopota pluvialis* Lindtjern 2012

Turkollega Arnfinn Gjerløw på jakt etter øyenstikkere ved Kutjern

Kutjern har et "vedheng" i form av en dam med mye vannplanter, her trives også øyestikkere og trolig også andre insekter. I selve Kutjern er det fisk som nok kan begrense insektbestandene en god del

Vannplanter i tjernet ved Kutjern

Kutjern – ett av mange idylliske tjern i Vestfjella

Til tross for at Vestfjella domineres av granittgrunn, og det dermed er ganske næringsfattig grunn, kan det være ganske frodig der det er rikelig med vann – ved tjern og myr.